

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2004-09-28

Närvarande: f.d. justitierådet Lars K Beckman, f.d. justitierådet Inger Nyström och regeringsrådet Bengt-Åke Nilsson.

Förbättrad kontroll av rättsliga biträdens ersättningsanspråk, m.m.

Enligt en lagrådsremiss den 9 september 2004 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om rätt för Justitiekanslern att överklaga vissa beslut,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
4. lag om ändring i rättshjälpslagen (1996:1619),
5. lag om ändring i lagen (1996:1620) om offentligt biträde.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Johan Sangborn.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Ersättning av allmänna medel som utgår till offentliga försvarare, målsägandebiträden, offentliga biträden och rättshjälpsbiträden har, som framgår av remissen, ökat under flera år. Ett antal orsaker till detta har också angivits, såsom att målen ökat i svårighetsgrad och komplexitet, att fler biträden förordnats och att timkostnaden stigit.

Den hittillsvarande kontrollen av domstols beslut om rättshjälp och om ersättning av allmänna medel har utövats av Domstolsverket enligt bestämmelser i rättshjälplagen och i lagen om rätt för Domstolsverket att överklaga vissa beslut om ersättning m.m. Det är regeringen som fastställer den s.k. timkostnadsnormen medan Domstolsverket enligt regeringens bemyndigande utfärdar närmare bestämmelser om bl.a. taxor för vissa mindre omfattande mål samt om underrätteskyldighet.

I lagrådsremissen anförs att Domstolsverket inte anser sig på ett fullgott sätt kunna fullgöra sin kontroll av de beslut om ersättningar som meddelats av domstol. De statistiska uppgifterna, med så få överklaganden som 10 – 20 per år, av vilka ca 85 procent bifallits, tyder också på att Domstolsverket inte på ett tillfredsställande sätt fullgjort sin kontrollerande funktion.

Enligt förslaget flyttas kontrollen av ersättningsbeslut m.m. och därmed rätten att överklaga från Domstolsverket till Justitiekanslern. Som skäl för överföringen anges i lagrådsremissen att det är mycket viktigt att den granskande verksamheten fungerar väl och att det inte är tillfredsställande med den passiva hållning som Domstolsverket intagit i fråga om utövandet av talerätten. Regeringen säger sig dock, med hänvisning till det organisations- och utvecklingsarbete som Domstolsverket bedriver inom domstolsväsendet, i och för sig ha förståelse för verkets förhållningssätt och ser ingen annan lösning än att flytta talerätten till någon annan myndighet.

Den kontrollfunktion som enligt förslaget överförs till Justitiekanslern innefattar en masshantering av ärenden, där det i det alldeles övervägande antalet fall är fråga om rena skälighetsbedömningar och inte om komplicerade juridiska frågeställningar.

Myndigheten Justitiekanslern är organiserad med utgångspunkt i att dess arbetsuppgifter skall vara begränsade till antalet och lämpligen böra ankomma på en myndighet med Justitiekanslerns speciella kompetens som utpräglad juridisk expertmyndighet. Redan mot denna bakgrund synes det klart att den nu aktuella kontrollfunktionen inte lämpligen bör inrangeras inom Justitiekanslerns ansvarsområde.

Därtill kommer att den föreslagna överföringen skulle ytterligare vidga det område där Justitiekanslern har dubbla roller, vilket i sig innefattar ökad risk för förtroendeskada.

Av nu anförda skäl vill Lagrådet – särskilt mot bakgrund av att de anförda skälen för att flytta kontrollfunktionen från Domstolsverket inte framstår som övertygande – starkt ifrågasätta den föreslagna överföringen av kontrollfunktionen till Justitiekanslern.

Lagrådet har ingen erinran mot förslaget till ändring i rättegångsbalken och inte heller mot den föreslagna 9 § i lagen om offentligt biträde.